Gedragscode voor de gemeenteraads- en burgercommissieleden van de gemeente Brunssum 2022, versie 2

De Raad van de Gemeente Brunssum;

gelezen het voorstel van de Commissie Integriteit d.d. 2-12-2021;
gelet op het bepaalde in de artikelen 15 van de Gemeentewet;

Overwegingen

In verbinding met elkaar zorgt de gemeenteraad van Brunssum samen voor een transparant en integer bestuur. De afgelegde eed of belofte is een eerste statement aan de burgers van Brunssum, dat de gemeenteraad hun belangen en alleen hun belangen dient.

De gedragscode kent uitgangspunten voor het handelen van (leden van) de gemeenteraad, die worden vertaald in afspraken omtrent dit handelen. De gemeenteraad van Brunssum volgt de principes van: "Pas Toe of Leg uit" en "elkaar behoeden in plaats van elkaar afrekenen".

De gedragscode gaat uit van zelfreflectie en geeft een kader met waarden en normen om die zelfreflectie uit te voeren. Als volksvertegenwoordigers van Brunssum staan de gemeenteraadsleden samen voor het openbaar bestuur van Brunssum en spreken elkaar aan om te spiegelen en te bepalen of de zelfreflectie aan de door de gemeenteraad gezamenlijke opgestelde gedragscode voldoet, zo staat een gemeenteraadslid er niet alleen voor.

Besluit:

vast te stellen de volgende gedragscode:

Gedragscode voor de gemeenteraads- en burgercommissieleden van de gemeente Brunssum 2022.

Algemeen

Deze gedragscode geldt voor zowel gemeenteraadsleden als voor burgercommissieleden. Daar waar in deze regeling een gemeenteraadslid wordt aangehaald geldt dat ook voor een burgercommissielid.

1. Doelstelling

Deze gedragscode is een hulpmiddel voor de gemeenteraad om een open, transparante en integere bestuurscultuur te behouden en helpt bij het borgen van de integriteit. De gedragscode heeft geen juridische status in de zin van een algemeen verbindend voorschrift maar geeft invulling aan een aantal belangrijke algemene waarden (uitgangspunten) en normen (gedragsregels) voor gemeenteraadsleden. Dit beoordelingskader dient vooral als een leidraad voor zelfreflectie evenals bij twijfel, vragen en discussies. Deze gedragscode heeft als doel om invulling te geven aan het moreel appel op gemeenteraadsleden in hun rol als volksvertegenwoordiger en is om die reden ook niet vrijblijvend.

2. Uitgangspunten

De waarden die de basis vormen van de gedragscode moeten voor een integere werkomgeving zorgen.

i. Professionaliteit:
   Professionaliteit is het paraplubegrip waar alle andere waarden onder vallen. Een raadslid stelt zich collegiaal, dienstbaar, betrouwbaar, onafhankelijk en open op.

ii. Betrouwbaarheid:
   Een volksvertegenwoordiger moet betrouwbaar zijn en weet hoe om te gaan met openbare- en vertrouwelijke- en/of onder geheimhouding gestelde informatie. Kennis en informatie wordt alleen voor de daarvoor bedoelde doeleinden gebruikt.

iii. Onafhankelijkheid:
   Een gemeenteraadslid stelt zich onafhankelijk op in zijn/haar rol als raadslid, los van zijn/haar rol buiten de gemeenteraad, dit om belangenverstrengelingen te voorkomen.

iv. Openheid/transparantie:
   De basisvoorwaarde van transparantie is het (op voorhand) openbaar maken van alle relevante informatie. Daarnaast zijn raadsleden open en eerlijk in alle communicatie en spreken elkaar aan (behoeden) in plaats van elkaar af te rekenen.

v. Omgangsvormen:
Respect, dienstbaarheid, collegialiteit en gelijkwaardigheid staan centraal in de omgang met burgers, organisaties en ambtenaren. Tijdens vergaderingen respecteren de deelnemers de vergader-discipline (de rust en stilte die nodig is tijdens een vergadering).

3. Gedragsregels

a. Omgangsvormen

In lijn met de in de uitganspunten vermelde waarden zijn er een aantal aanvullende kaders (normen) voor de omgangsvormen met als doel een prettige, professionele en integere werkomgeving te garanderen.

i. Burgers, organisatie en medewerkers binnen de ambtelijke organisatie worden correct, op gelijke wijze en met respect behandeld.

ii. De volgende vijf afspraken ten aanzien van de omgangsvormen gemeentebestuur van Brunssum gelden voor de gemeenteraad.

- Gemeenteraadsleden vullen niet in voor een ander en stellen open vragen;
- Gemeenteraadsleden willen met respect ruimte geven aan elkaar en elkanders mening, afspraken in ere houden en daar waar kan de verbinding vinden;
- Gemeenteraadsleden laten elkaar uitspreken, luisteren naar elkaar en vallen elkaar niet persoonlijk aan;
- Gemeenteraadsleden accepteren niet dat een collega raadslid, de burgemeester of een wethouder onheus wordt bejegend en treden daar actief tegenop;
- Gemeenteraadsleden bewaken samen het communicatieproces.

iii. Een gemeenteraadslid hanteert een omgang met anderen die getuigt van professionaliteit en respect voor anderen en is zich ervan bewust dat hij/zij de uitgangspunten in deze gedragscode uitdraagt.

iv. Het gemeenteraadslid zorgt ervoor dat de toonzetting van de beweringen niet geschiedt in persoonlijk grievende bewoordingen. De privacy van gemeenteraadsleden, collegeleden en ambtenaren wordt in het debat gerespecteerd.

v. Een gemeenteraadslid stelt de persoonlijke integriteit van leden van het college, de gemeenteraad en ambtenaren niet onbewezen ter discussie.

vi. Bij de samenwerking met de ambtenaren zorgt een gemeenteraadslid voor een goede werksfeer, waarin men zich over en weer veilig voelt om zakelijk met elkaar samen te werken. Het gemeenteraadslid onthoudt zich derhalve van handelingen, uitlatingen of gedragingen in de werksfeer die tot doel hebben om de werkprestaties van een ambtenaar te ondermijnen of die leiden tot een vijandige, (seksueel) intimiderende of onaangename werkomgeving. Gevoelens van onveiligheid, niet werkbaarheid, vijandigheid, intimidatie en seksuele intimidatie of onaangenaamheid moeten geuit kunnen worden en bespreekbaar zijn.

b. Belangenafweging

Van belangenverstrengeling is sprake als het publiek belang wordt vermengd met het persoonlijk belang van een politiek ambtsdrager of dat van derden waardoor het zuiver besluiten of handelen niet langer is gewaarborgd. Onafhankelijkheid en transparantie zijn de belangrijkste waarden ter voorkoming van belangenverstrengelingen, en de schijn daarvan. Zelfreflectie is het belangrijkste middel in het voorkomen van belangenverstrengelingen.

i. Wanneer een gemeenteraadslid een persoonlijk belang en/of vermogen heeft in een onderneming of een organisatie dan onderzoekt het gemeenteraadslid of de gemeente Brunssum zaken doet met deze onderneming of organisatie. Indien dit het geval is, maakt het gemeenteraadslid hiervan melding bij de griffier. De griffier maakt deze informatie openbaar. Een gemeenteraadslid houdt de griffier op de hoogte van eventuele wijzigingen hierin zodat de juiste informatie openbaar is.

ii. Bij het nemen van beslissingen weegt een gemeenteraadslid weloverwogen alle belangen af en is hierover open en transparant. Daarmee vermijdt het gemeenteraadslid de schijn van het mee laten wegen van een mogelijk eigen (privé) belang of het belang van zakenpartners, een vereniging, stichting, vrienden en/of kennissen. Het gemeenteraadslid laat met deze open en

transparante manier van besluitvorming zien dat een poging tot beïnvloeding niet zal leiden tot een andere keuze en/of besluit. In het geval dat een gemeenteraadslid geen onafhankelijke positie kan innemen ten aanzien van een besluit, dan onthoudt het gemeenteraadslid zich van stemming en meldt dit bij de griffier of voorzitter van de gemeenteraad.

iii. Een ambtenaar van de gemeente Brunssum moet tot een onafhankelijk meningsvorming en –uiting kunnen komen met voldoende ruimte om vrij en met een veilig gevoel zijn/haar mening te kunnen geven. Dit zorgt voor een goede verbinding tussen volksvertegenwoordiger en ambtenaar.

iv. Een gemeenteraadslid staat open voor de verschillende belangen en luistert naar de standpunten van alle betrokken partijen bij een zaak en beslist daarover transparant en eerlijk.

c. Geschenken, diensten en uitnodigingen

Een gemeenteraadslid verklaart of belooft geen geschenken aan te nemen en/of beloften te zullen doen in ruil voor een tegenprestatie. Hierbij gaat het niet alleen om een persoonlijke bevoordeling maar ook om donaties met het oog op een gunstige overheidsbeslissing. In het geval dat een gemeenteraadslid een geschenk, gift (donaties) of een uitnodiging krijgt aangeboden dan gelden de volgende normen:

i. Het gemeenteraadslid vermijdt de situatie dat een geschenk (in de vorm van geld of object) dat in functie wordt aangeboden op het privé adres (thuis) wordt aangenomen. In het geval dat het geschenk op het thuisadres wordt bezorgd en de levering niet kan worden geweigerd of geretourneerd, dan meldt (en bespreekt) het gemeenteraadslid deze situatie bij de griffier.

ii. Een gemeenteraadslid weigert in alle gevallen een geschenk dat wordt aangeboden met als doel het beïnvloeden van het handelen en/of besluitvorming. Van deze situatie wordt door het gemeenteraadslid direct melding gemaakt bij de griffier.

iii. Een gemeenteraadslid staat als burgervertegenwoordiger midden in de maatschappij en wordt uitgenodigd voor bijvoorbeeld recepties, een opening of een lezing. Een attentie (klein geschenk) zoals een bloemetje of een fles wijn met een maximale waarde van € 50,- kan worden aangenomen. Daarvan maakt het gemeenteraadslid wel melding bij de griffier.

iv. De griffier legt vast welke geschenken zijn aangeboden en wat met een in ontvangst genomen geschenk (of gift) wordt gedaan. Daarvoor gelden onderstaande afspraken:

- geschenken met een waarde tot en met € 50,- mag het gemeenteraadslid houden;
- geschenken met een waarde van meer dan € 50,- worden niet aangenomen maar teruggestuurd, tenzij de herkomst onbekend is (bijvoorbeeld een anonieme gift).
- heeft het geschenk een waarde van meer dan € 50,- en is de herkomst onbekend, dan wordt het geschenk gedoneerd en wordt het eigendom van de gemeente. De gemeente geeft hieraan in overleg met het presidium een passende bestemming.

d. Excursies, werkbezoeken, (studie)reizen en evenementen

Raadsleden kunnen in het teken van hun functie worden uitgenodigd of wensen zelf deel te nemen aan excursies, werkbezoeken, (studie)reizen, congressen en evenementen, bedoeld om kennis op te doen of de gemeente te vertegenwoordigen.

i. Een gemeenteraadslid doet melding van een bijzondere uitnodiging voor excursies, werkbezoeken, (studie)reizen, congressen en evenementen bij de griffier, in het geval dat de uitnodiging geen open karakter heeft (openstaat voor alle raadsleden).

ii. Activiteiten kunnen georganiseerd zijn met een bepaald doel voor ogen, denk aan een (branche)lobby, het onder de aandacht brengen van belangen, acquisitie en/of relatieonderhoud. Wanneer dit het geval is, of het de schijn hiervan heeft dan kan een gemeenteraadslid deze activiteit het beste vermijden.

iii. Hoe beperkter de kring van genodigden en wanneer er al een relatie tussen de gemeente en de initiatiefnemer is, hoe bedachtzamer er met uitnodigingen moet worden omgegaan. Dit is zeker het geval bij aankomende of lopende aangelegenheden, zoals aanbestedingen, vastgoedtransacties, inhuur, inkoop, of subsidieverleningen.

iv. Uitnodigingen voor reizen en verblijven, waarvan de kosten door een derde zullen worden betaald, worden niet aanvaard. Op grond van het principe van Pas Toe of Leg Uit, kan een

gemeenteraadslid gemotiveerd besluiten dat de uitnodiging toch wordt aanvaard, indien een gemeenteraadslid dit in het belang van de gemeente Brunssum nodig acht. Dit kan worden aangenomen als de uitnodiging afkomstig is van een andere overheidsinstantie. In andere gevallen is de uitnodiging aanvaardbaar indien de kosten door de gemeente zelf worden gedragen.

v. Het kan voorkomen dat een gemeenteraadslid besluit eerder aan te reizen voor, of langer te blijven na een activiteit om privé iets te ondernemen. In dit geval zijn de extra reis- en verblijfkosten natuurlijk voor eigen rekening. Het gemeenteraadslid draagt er zorg voor dat duidelijk is welke kosten waarvoor bedoeld waren.

e. Lunches, diners en recepties

Evenals excursies en evenementen, kunnen raadsleden ook uitgenodigd worden voor lunches, diners en recepties. Deze vormen doorgaans geen onderdeel van de agenda van een gemeenteraadslid.

Wanneer een gemeenteraadslid wordt uitgenodigd door iemand waar op dat moment onderhandelingen of besprekingen mee plaatsvinden, accepteert het gemeenteraadslid deze uitnodiging niet en legt uit waarom. Wanneer het duidelijk is of het gemeenteraadslid vermoedt dat de uitnodiging alleen bedoeld is om ter beïnvloeding en/of een tegenprestatie te krijgen, dan maakt het gemeenteraadslid hiervan melding bij de griffier en gaat niet in op de uitnodiging.

f. Contacten met externen

Ook zonder tegenprestaties kunnen individuen of instanties proberen een gemeenteraadslid te beïnvloeden of een belang onder de aandacht te brengen. Reflecteer in iedere situatie of de integriteitswaarden gewaarborgd blijven.

g. Nevenfuncties- en nevenwerkzaamheden

De functie van raadslid is doorgaans geen hoofdfunctie, waardoor gemeenteraadsleden daarnaast vaak een baan en/of nevenfuncties hebben. In het geval dat een gemeenteraadslid één of meerdere nevenfuncties heeft, zijn hier een aantal regels aan verbonden.

i. Een gemeenteraadslid dient alle betaalde en onbetaalde nevenfuncties aan te geven bij de griffier bij het aanvaarden van het ambt. De griffier maakt deze informatie openbaar. Eventuele wijzigingen worden ook aangegeven om ervoor te zorgen dat de juiste informatie openbaar is.

ii. Wanneer het duidelijk is dat de nevenfunctie en/of nevenwerkzaamheden strijdig is c.q. zijn met het belang van gemeente Brunssum, of in conflict zijn met de Gemeentewet, worden deze functies/werkzaamheden beëindigd.

iii. Soms kunnen werkzaamheden in het ambt en uit de nevenfunctie (of nevenwerkzaamheden) leiden tot een belangenafweging/verstrengeling als gemeenteraadslid. Meld dit bij de griffier en bespreek het wel/niet deelnemen aan het debat/stemming. Bedenk dat de schijn van belangenverstrengeling snel gewekt kan worden in deze situatie.

iv. Eventuele onkosten verbonden aan nevenfuncties en/of nevenwerkzaamheden komen voor eigen rekening. De gemeente Brunssum vergoedt de kosten hiervoor niet.

h. Omgaan met informatie

Informatieverkrijging en –uitwisseling is wezenlijk voor het functioneren als gemeenteraadslid.
Een oud spreekwoord zegt: informatie (kennis) is macht. Met macht komt ook verantwoordelijkheid.

i. Een gemeenteraadslid gaat zorgvuldig om met de verkregen (waaronder vertrouwelijke en/of onder geheimhouding gestelde) informatie. De informatie wordt alleen gebruikt waarvoor deze bedoeld is en wordt niet gebruikt in het voordeel voor zichzelf of voor anderen.

ii. Informatie van burgers, zakelijke relaties en ambtenaren die privacygevoelig is, wordt vertrouwelijk behandeld. Vertrouwelijke- en/of onder geheimhouding gestelde informatie wordt niet "gelekt" naar derden.

i. Omgaan met gemeentelijke voorzieningen

Een gemeenteraadslid beschikt vanuit de gemeente over middelen en voorzieningen, die nodig zijn voor de uitoefening van het ambt. Denk hierbij bijvoorbeeld aan computerapparatuur. De specifieke regels staan vastgesteld in de gebruikersovereenkomst getekend bij het aanvaarden van de voorzieningen.

j. Uitgaven en declaraties

Gemeenteraadsleden maken gebruik van publieke middelen en behoren daar effectief en efficiënt mee om te gaan. Als het mogelijk is om uitgaven en kosten op een andere wijze vergoed te krijgen, dan worden deze kosten niet gedeclareerd bij de gemeente. Er wordt gedeclareerd op de binnen de gemeente geldende regels (wijze van indiening en wijze van verantwoorden). Wanneer er twijfel is over de functionaliteit van de gemaakte kosten, legt het gemeenteraadslid de declaratie voor aan de griffier.

4. Zelfreflectie en spiegeling

Een gemeenteraadslid kan gebruik maken van een tool voor de zelfreflectie (zie bijlage: het zeven stappenplan). Indien de behoefte aan een spiegeling aanwezig is, maak dat dan kenbaar. De griffier kan hierbij behulpzaam zijn.

5. Verbinding met het college van burgemeester en wethouders

De verhouding tussen het college van burgemeester en wethouders en de gemeenteraad is een bijzondere. Het college van burgemeester en wethouders dient de gemeenteraad en voert het beleid uit. Het college van burgemeester en wethouders ontvangt van de gemeenteraad de kaders waarbinnen ze werken. Daarnaast controleert de gemeenteraad het college van burgemeester en wethouders ten aanzien van de uitvoering.

i. Een gemeenteraadslid is respectvol in de omgang met de leden van het College. Men laat elkaar uitspreken, luistert naar elkaar en voert het debat op basis van zakelijke argumenten. Afspraken hierover zijn vastgelegd in de Nota Actieve en Passieve Informatieverstrekking gemeente Brunssum.

ii. Gemeenteraadsleden zoeken verbinding met elkaar. Helderheid in taal en het inleven in de ander, zorgen voor verbinding. Leden van de gemeenteraad spelen niet op de persoon en gebruiken geen beledigende- of schofferende taal.

iii. Gemeenteraadsleden bejegenen collegeleden niet onheus en spreken anderen er op aan wanneer dit wel gebeurt.

iv. De gemeenteraad speelt een verbindende rol tussen de samenleving en het dagelijks bestuur van de gemeente (het College).

6. Handhaving

Het gemeenteraadslid is in de eerste plaats zelf verantwoordelijk voor een goede naleving van deze gedragscode. Deze gedragscode is bedoeld voor raadsleden ter bewustwording van het ambt, binnen het openbaar bestuur. Door bewust de gedragscode na te leven, beschermt het gemeenteraadslid zichzelf voor situaties waarin omgangsvormen of de integriteit in gedrang komen.

Als een gevoel ontstaat dat een gemeenteraadslid zich niet aan de gedragscode houdt, dan spreken raadsleden elkaar allereerst, op een open en constructieve manier, aan. Een persoonlijk gesprek is daarvoor het beste middel. Indien gewenst kan de voorzitter van de gemeenteraad of de griffier hierbij aansluiten. Het belangrijkste doel van een gesprek is het waarborgen van een veilig gevoel om over gevoel, ervaringen en dilemma's met elkaar in gesprek te komen en zo invulling te geven aan het principe van "het elkaar behoeden in plaats van afrekenen".

Als daarna het vermoeden blijft bestaan dat een gemeenteraadslid zich niet aan de afspraken in het kader van gedrag houdt, dan kan het presidium dan wel de voorzitter van de gemeenteraad, al dan niet op verzoek van een ambtenaar of een derde, opdracht geven tot het instellen van een vooronderzoek. Dit wordt aan het gemeenteraadslid bekend gemaakt. In geval van (mogelijke) integriteitsschendingen, of de schijn hiervan, kan er op grond van het protocol zoals vastgelegd in de "Notitie instellen Commissie Integriteit gemeente Brunssum" een melding gedaan worden waarna een onderzoek wordt ingesteld.

7. Vangnetbepaling

In gevallen waarin deze gedragscode niet voorziet, beslist de gemeenteraad, na het inwinnen van het gezamenlijk advies van de Commissie Integriteit en de burgemeester.

8. Inwerkingtreding

Deze gedragscode wordt vastgesteld door de gemeenteraad van Brunssum en treedt in werking de dag na bekendmaking, onder gelijktijdige intrekking van de gedragscode raads(burgercommissie)leden gemeente Brunssum 2007.

9. Slotbepaling

a. Het gemeenteraadslid ontvangt bij de aanstelling een kopie van de gedragscode. Indien tijdens de looptijd van zijn of haar aanstelling een nieuwe gedragscode wordt vastgesteld, dan wordt hiervan een kopie verstrekt.

b. Deze gedragscode wordt op de gebruikelijke wijze bekend gemaakt.

c. Dit besluit kan worden aangehaald als: gedragscode voor gemeenteraads(burgercommissie)leden gemeente Brunssum 2022.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van 20 december 2022

De Raad voornoemd,

Voorzitter Griffier

Bijlage: Het zeven-stappenplan voor zelfreflectie

1. Voor welke beslissing sta ik? Wat is mijn voorlopig oordeel? En wat is mijn voornaamste bezwaar?	Dit is de eerste stap om een moreel probleem om te vormen tot een keuze tussen alternatieve handelingsopties. Het maakt duidelijk voor welke keuze de inbrenger van de casus stond of staat. Door de opties scherp te formuleren wordt het mogelijk de opties moreel te wegen en de vraag te beantwoorden welk van beide het beste recht doet aan alle betrokkenen. Tevens wordt de morele nood die in het geding is duidelijk. Immers, elk van de beide opties schendt een recht of schaadt een belang. Dat is ook de reden van de tweestrijd van de inbrenger.	VOLDOENDE
2. Welke betrokkenen hebben rechten, belangen of wensen, die geraakt worden door de te nemen beslissing?	Het doel van de morele oordeelsvorming is te komen tot een keuze die voldoende rekening houdt met de rechten, belangen en wensen van alle betrokkenen. In deze tweede stap worden die in beeld gebracht.	ALLE BETROKKENEN
3. Wie neemt de beslissing?	Hier hoort altijd 'ik' te staan. Het doel van deze derde stap is om te toetsen of de keuze in stap 1 goed geformuleerd is. Gaat het inderdaad om een keuze van de inbrenger van de casus? Pas dan kan de inbrenger ook verantwoordelijkheid nemen voor de gemaakte keuze.	
4. Heb ik nadere informatie nodig om mijn beslissing op een verantwoorde wijze te kunnen nemen?	Bij het bepalen van de morele juistheid van een keuze onderzoeken we een handeling. Deze handeling vindt plaats in een situatie en een context. In deze vierde stap wordt informatie die relevant is voor deze context verzameld.	
5. Welke zijn de argumenten?	De keuze voor een van beide alternatieven wordt op goede gronden gemaakt. Deze vinden we terug in de argumenten die voor de beide alternatieven gelden. Door in stap vijf alle relevante argumenten te verzamelen wordt een zorgvuldige weging mogelijk. In deze argumenten moeten de betrokkenen uit stap 2 terugkomen. Zo kunnen we er zeker van zijn dat de met de rechten, belangen en wensen van alle betrokkenen rekening wordt gehouden.	
6. Tot welke conclusie kom ik? 6.1. Rechten en belangen	Nadat in stap vijf alle relevante argumenten zijn verzameld, worden deze in stap zes gewogen. Het gaat erom dat voldoende rekening wordt gehouden met de rechten, belangen en wensen van alle betrokkenen, dus is het zaak deze rechten en belangen in beeld te brengen.	RECHTEN EN BELANGEN
6.2. De weging	Vervolgens worden eerst rechten (beginselen) gewogen en pas dan belangen (gevolgen), volgens het uitgangspunt dat rechten zwaarder wegen dan belangen. Daarna wordt de keuze gemaakt.	
6.3. De beperking van schade	Ook na het maken van de keuze blijft het zo dat de nadelen van de beslissing niet verdwijnen. Immers, er worden nog steeds rechten geschonden en/of belangen geschaad. Een vraag die nog beantwoord moet worden is hoe deze schending of schade verminderd of gecompenseerd kan worden. Pas dan wordt in de keuze voldoende rekening gehouden met de rechten belangen en wensen van alle betrokkenen.	VOLDOENDE
7. Hoe voel ik me bij de genomen beslissing?	In stap zeven wordt de keuze nog eens getoetst door te vragen naar de gevoelens die de keuze oproept. Daardoor wordt het mogelijk om te beoordelen of er inderdaad recht wordt gedaan aan alle betrokkenen. Bovendien wordt zichtbaar of de handeling ook uitvoerbaar is. Zo niet, dan zijn er maatregelen nodig die het mogelijk maken dat het moreel juiste niet alleen kan worden *gedacht*, maar ook *gedaan*.	

(bron: Governance & IntegrityBV (2008). Werkboek Begeleiden van een moreel beraad. (2008), Amsterdam: Governance & Integrity BV (p 10-11)